

A CORUNHATIK ETORRI ONDOREN

TXILLARDEGI

Beti joan ohi naiz ni Galizara bihotz osoarekin, nolabait esateko. Arrazoi biografikoak izan daitezke honen kakoa, nire irakurleren batzuk soma dezaketenez. Ferrolen pasa bainituen nik gaztaroko sei hilabete, eta hantxe idatzi bainuen neure lehendabiziko liburua. «Leturiaren egunkari ezkutua».

Joan den hilabetean Ferrolen bakarrik egon ondoren, beraz, oso sentsazio biziak izan ditut, munduan sentitzeko baldintza nagusia, ezaguna denez, bakarrik ibiltzea delako. Agian horretaz mintzatzeko «parada» izango dut aurki, hemen edo beste nonbait. Herri itsusi hiper-militar hartan hozitu baitzen nire lehenengo literatur saioa, Euskal Herriko egoera erabat desberdina zelarik.

Giroa, dena dela, ez zen lehengoan batere Suez-ko arazoaren garaikoa... Hasteko, eta ni Ferrolen gertatu nintzen egunean, sekulako manifestazioa topatu nuelako. Han ere krisian dago ontzigintza, eta lanpostuen galtzea gora doanez. kalera irten da langileria.

Paretetan ere gauza bera somatzen zen. «Astano non se cerra». «Non ao paro».

Baina Galiza zapaltzen duen beste alderdia ere, nabarmen zegoen. Aurki zetorren «Dia de las Fuerzas Armadas» delakoa, eta Corunha-ko erdi-erdian, barne aldeko kolkoaren aldean, tribunak eta aldamiok ziren nagusi. Frankismoaren garaian bezalaxe, Corunha izango zen espainiar armadaren festagunea.

Galizar adiskideak tristerik aurkitu ditut. Jendea etsita topatu dut. Orain dela lau urte Paco Rodriguez-ekin halako erronda bat egin nuelarik, eta herri askotako jendea mintzatu, esperantza bazegoen. Borroka giroa ere bai.

Orain aldiz, baita «Astano»ko istilua bere gorian dagoelarik ere, beharbada denen oroimenean Sagunto dagoelako, etsipena da nagusi. Ene uestez. Eta ia-ia turista batek atera dezakeen inpresioari dagokionez.

Ni, nolnahi ere, Euskal Herriko hizkuntz egoeraz hitz egitera eraman ninduen Corunhako Unibertsitateko irakaslea den Antonio Gil Hernandez adiskideak. Eta bertako «Colegio Universitario» delakoa bertatik ezagutzeko okasio izan dut.

Galizako egoerak eta gureak ezer gutxi dute elkarrekin. Hizkuntza borroka dago han, egia da, eta asimilazioa, hemen bezala, aurrera doa. Galegoa baztertua dago, eta espainiera da nagusi eta beharrezkoa. Hori guztia egia da.

Baina Galizako arazoa Portugal-España binomioan funtsatzen da. Galiziarrek hau erabaki behar dute: «portu-

galdarrak gara gu, ala espainiatarrak?». Hauxe da galdera bakara: ia Portugal «joan zitzaigun Galiza» ote den, Caste-laoren hitzez esateko; ala Portugal atzerria ote den.

Hizkuntzaren mailan erantzunak ez du zalantzarik: Galiza eta Portugal gauza bera dira. Beharrezko standardizazioaren aldetik ere ez: Galiziak ez dauka bertan «batu» berezirik asmatu beharrik. Flandretarrek Holandako hizkera onartu duten bezala, aski dute galiziarrek Portugal-goan onartzea.

Hauxe da Antonio Gil-en borrokakideek proposatzen dutena. Baina zeharbidez baizik ez dute esaten: «Gallego reintegrado» (?). Alegia: portugesa. Corunhako «Colegio Universitario»ko buruzagia den Jurjo Torres irakaslea ere, joera berekoa da; eta ni egondako ikasguko aginduak eta abisoak «ortografia reintegracionista» delakoan daude. Portugesez, garbikiago.

Baina badago han halako mespretxua-edo portugesezko; eta ikasle askok ez du joera hori maite. Paretetako aginduetan, horretara, behin eta erruz ikusi ditut borraketak eta pintaketak: «vete a Portugal», «esto no es Portugal», eta halakoak. Arazo nagusia han era horretara agertzen da, hizkuntzaren aldetik.

Abertzale jendea, dena dela, arrazoi praktikoengatik omen, ez dator bat. Eta Colegio horretantxe Dekanoa den Xose Dobarros bera, UPGkoa, ez dago «integracionista» delakoen artean. «Nahi ez badugu ere —diote hauek— pisu handia du gure herrian Espainiak; eta kontuz ibili behar dugu, jendea erabat aihenatuko ez badugu».

1983ko «Normalizazio-Legeak», dena dela, ez du ezer konpondu. Honetan denak dira ados. Gertatzen ari den ordezkapena legeztatzeke bestetarako ez du balio. Gauzak 1983 baino lehenago bezalaxe daude.

Jendeak, dena dela, ez du ezer ikusten. Aldakuntza girorik somatzen ez duela esan nahi dut. Orain dela urte batzu gogor zegoen jende berbera, etsita dago gaur. Han mirespenez begiratzen dute bertako abertzaleek Euskadi aldera: «Alli hay un movimiento formidable. Los vascos son cojonudos». Behin eta berriz entzun dut. Eta gauza noizean behin bederen entzutea, pozgarria da.

Paretetan «sempre en galego» irakurri dut bazter guztietan. Letreroak ere beltzez estalita, mila lekutan. «Xuntak» berak ere, «falalle galego» leloa zabaldu du han eta hemen.

Baina aldakuntza iraultzaileak nahi lituztekeenek, nora jo ez dakite. Erreformak deskalabro gaitza ekarri du Galizan. Eta euskaldun abertzaleoi ere min ematen digu horrek.